

Perusopetuksen ja yleisen kirjaston yhteistyösopimus

Kunta Jämijärvi

Päiväys 21.9.2021

Tämä sopimus on voimassa 21.9.2021 alkaen toistaiseksi.

Sopimuksen tavoitteet

Tällä sopimuksella sovitaan Jämijärven kunnan perusopetuksen ja kirjaston yhteistyöstä. Koulun ja kirjaston toiminnan kohderyhmä ja tavoitteet ovat yhteneväisiä: molemmat tahot pyrkivät edistämään lasten ja nuorten lukutaitoa ja hyvinvointia. Tämä yhteistyösopimus perustuu sekä kirjastolakiin (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016) että opetussuunnitelman (OPS2016) perusteisiin. Yhteistyön avulla kirjasto toteuttaa lain määrittelemiä tehtäviään ja koulu saa tukea opetustehtävässään. Yhteistyösopimus edistää tasa-arvon toteutumista. Tavoitteena on, että kaikilla perusopetuksen oppilailla on yhdenvertaiset mahdollisuudet kirjaston palveluihin sekä monilukutaidon tukeen.

Vuosittain yhteistyötä toteutetaan kunnassa vähintään näissä suunnitelmissa mainitulla minimitasolla. Minimitason lisäksi voidaan toteuttaa ylimääräisiä kirjastovierailuja, kirjavinkkausta yms. kulloistenkin resurssien mukaan.

Viestintä ja vastuut

Sopimuksen toteutumisesta vastaavat perusopetuksen ja kirjaston johto. Käytännössä yhteistyötä toteuttaa kukin opettaja ja kirjaston työntekijä omien vastualueidensa mukaisesti. Opettajat ja kirjaston työntekijä voivat ehdottaa toisilleen toivomaansa minimitason ylittävää yhteistyömuotoa, mutta toteutuminen riippuu käytössä olevista resursseista. Toiminta voidaan integroida eri aineiden opetukseen, sillä monilukutaito liittyy moniin eri oppiaineisiin.

Vuosittain syyslukukauden alussa tiedotetaan opettajille yhteistyösopimuksesta ja käynnissä olevista koulun ja kirjaston yhteistyöhön liittyvistä hankkeista sekä mietitään yhteistyön toteutustapoja kyseisenä lukuvuonna. Tätä työtä koordinoi kirjasto.

Kustannukset ja resurssit

Sopimuksen toteuttamista varten tarvitaan sekä henkilöstöresursseja että riittävät määrärahat. Toteuttamiseen tarvittavat resurssit varataan vuosittain kunnan sivistystoimialan budjettiin.

Yhteistyön minimitaso: tavoitteet ja toteutustavat luokka-asteittain

Valitaan vuosittain vähintään kolme yhteistyömuotoa, yksi luokille 0-2, yksi luokille 3-6 sekä yksi yläkoululle. Valitut yhteistyömuodot toteutetaan koko ikäluokan kanssa ja kirjasto seuraa toteutumista vuosittain.

Suunnitelman läpäisevät tavoitteet ovat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitut tiedonhankinta- ja hallintataidot, elämyksellisyys, tiedon tuottamisen taidot ja kirjallisuuskasvatus.

Suunnitelman avulla toteutetaan myös mm. seuraavia kirjastolain kirjastolle antamia tehtäviä: lukemisen ja kirjallisuuden edistämistä, tietopalvelun tarjoamista ja tiedonhankinnan sekä monipuolisen lukutaidon ohjausta ja tukea.

Tavoitteet luokille 1 - 2

Kirjasto on ensimmäisiä julkisia palveluja, joita lapset oppivat itsenäisesti käyttämään. Kirjasto pyrkii yhdessä koulun kanssa herättämään ja ylläpitämään positiivista kirjasto- ja lukemisasennetta. Oppilaat tutustuvat kirjaston tilaan, aineistoihin ja palveluihin ja oppivat toimimaan kirjastossa, lainaamaan ja palauttamaan. Oppilaat ottavat tiedonhankinnan ensiaskeleita.

Toteutustapa 1. luokka: ohjattu kirjastokäynti

Oppilaat tutustuvat kirjastoon ohjatulla luokkakäynnillä. Käynnin aikana opitaan perusasioita kirjastosta, kuten lainaus, palautus, neuvon kysyminen ja itselle sopivan aineiston löytäminen. Keskustellaan myös kirjaston aineiston huolellisesta käsittelystä. Käynnin aikana voidaan saada kirjastokortti, jos sitä ei vielä ole. Kirjaston tulee saada korttihakemukset riittävän aikaisin ennen vierailua. Kirjasto ja opettaja sopivat, miten huoltajia opastetaan toimimaan korttihakemuksen teossa. Opettaja voi ennen kirjastokäyntiä tutustua oppilaiden kanssa kirjaston käyttöä koskevaan kirjaan tai esitteeseen.

Tavoitteet luokille 3 - 6

Kirjasto ja koulu pyrkivät yhdessä tukemaan ja syventämään oppilaiden lukuharrastusta sekä ylläpitämään kirjastomyönteistä asennetta. Harjoitellaan tiedonhakua ja opetellaan lähdekritiikkiä. Oppilaat tutustuvat kirjaston verkkopalvelujen käyttöön.

Toteutustapa 4. luokka: kirjastonkäytön opetus

Käynnin aikana kirjaston osastot, hyllyjärjestys, lainaaminen, palauttaminen ja laitteet tulevat tutuksi tai niiden käyttöä kerrataan. Käynnin aikana on myös aakkostus- ja luokitusjärjestelmään liittyviä harjoituksia. Myös kirjaston e-aineistoja voidaan esitellä, esimerkiksi e-kirjoja ja e-äänikirjoja.

Tavoitteet luokille 7 - 9

Oppilas osaa käyttää itsenäisesti kirjastopalveluja ja etsiä itseään kiinnostavaa luettavaa. Kirjasto ja koulu tukevat ja monipuolistavat yhdessä oppilaiden lukuharrastusta, ja oppilaat tutustuvat kaunokirjallisuuden genreihin. Jos mahdollista, pyritään minimitason lisäksi valitsemaan jokin mediohin tai tiedonhankintaan liittyvä yhteistyömuoto. Tavoitteena on, että oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista lähteistä ja arvioida kriittisesti tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

Toteutustapa 7. luokka: kirjavinkkaus

Kirjavinkkaus integroidaan jonkin aineen opetukseen, esimerkiksi äidinkielen kaunokirjallisuuden genret opetukseen. Vinkkaus liittyy myös koulutehtävien tekemiseen. Vinkkaus voidaan ostaa esimerkiksi toisen Satakunnan kunnan työntekijältä (vinkkaripankki).

Esimerkkejä muista kirjaston ja perusopetuksen yhteistyömuodoista

Kirjasto tilantarjoajana

Kirjasto tarjoaa tilat oppimisympäristönä, näyttely- ja esiintymistilana, oleskelutilana ja tapahtumapaikkana, johon kaikilla ihmisillä jo lainkin puitteissa on oikeus. Yhteyshenkilöt tiedottavat aktiivisesti kirjaston tarjoamista palveluista ja tapahtumista.

Yhteisökortti

Kirjastosta voi saada yhteisökortin. Yhteisökortilla voidaan lainata kirjastosta aineistoja koko koulun, luokan tai muun ryhmän tarpeisiin. Yhteisökortin säännöistä saa tarkempaa tietoa kirjastosta.

Opettajajohtoiset ryhmäkäynnit

Luokat ja ryhmät ovat tervetulleita omatoimiselle kirjastokäynnille kirjastoon. Kirjastokäyntejä on hyvä valmistella etukäteen koulussa ja opettajan on oltava mukana. Erityistarpeista on hyvä ilmoittaa ajoissa etukäteen.

Ohjatut kirjastokäynnit

Kirjasto tarjoaa ohjattuja kirjastokäyntejä. Käynnit voivat sisältää mm. kirjaston palveluiden esittelyä, vinkkausta, kirjastonkäytön ja tiedonhaun ohjausta tai erilaista työpajatyöskentelyä. Myös muunlaisia ohjattuja käyntejä voidaan yhdessä opettajan kanssa suunnitella sopia. Mikäli opettaja haluaa ohjatun käynnin, on syytä olla yhteydessä kirjastoon vähintään kaksi viikkoa ennen ajankohtaa.

Kirjastonkäytön opastus

Kirjastosta löytyy monipuolisesti aineistoa ja välineitä tietojen ja taitojen kehittämiseen. Kirjastonkäytön opastusta annetaan ohjattujen kirjastokäyntien yhteydessä. Opastukseen sisältyy yleensä tutustumista kirjastossa toimimiseen, tiloihin, kokoelmiin ja palveluihin sekä oman kirjastokortin hankkimiseen, mikäli sellaista ei vielä ole.

Tiedonhankinta- ja hallintataitojen opastaminen

Kirjasto tukee kouluja tiedonhallintataitojen opettamisessa. Tiedonhallintataitoja tarvitaan kaikissa oppiaineissa ja tiedonhaunopetus olisi hyvä integroida todellisiin oppimistehtäviin. Sekä kirjastonkäyttöä että tiedonhankintaa opastetaan toiminnallisin menetelmin joko koulun tai kirjaston tiloissa tai verkossa.

Kirjavinkkaus

Kirjasto tukee peruslukutaidon kehittymistä ja lukuharrastuksen syntymistä ja syvenemistä monin tavoin. Kirjavinkkaus ja aineiston esittely houkuttelevat lukemaan ja herättelevät lukuhalua. Kirjavinkkaus voidaan toteuttaa joko kirjaston oman henkilöstön voimin, ostopalveluna tai virtuaalisesti. Kirjaston henkilökunta myös kokoaa erilaisia suositus- ja kirjalistoja lapsille ja nuorille.

Koulusarjakirjat

Koulusarjakirjat ovat kirjoja, joita hankitaan ryhmille lainattavaksi useampi kappale samaa nimekettä. Sarjat hankitaan yhteistyössä koulujen kanssa. Koulusarjoja lainataan yleensä yhteisökortilla.

Kirjapaketit

Kirjastot kokoavat lainattavia kirjakasseja/paketteja koululuokkien toivomista aiheista ja teemoista.

Käytännöistä saa tarkempaa tietoa kirjastoista. Kirjaston kautta on myös mahdollisuus tilata maksutta vieraskielistä aineistoa monikielisestä kirjastosta. Monikielisen kirjaston aineisto koostuu kirjoista, musiikista, elokuvista ja aikakauslehdistä.

Lukudiplomit

Lukudiplomit innostavat lapsia lukemaan ja tutustumaan kirjallisuuden eri genreihin. Lukudiplomit tehtävineen laaditaan tai valitaan yhteistyössä opetus- ja kirjastohenkilöstön kanssa. Kirjailijavierailut

Kirjasto ja koulu voivat järjestää yhdessä ala- tai yläkouluille kirjailijavierailuja. Kirjailijavierailu voidaan toteuttaa myös virtuaalisesti, jolloin vierailua voivat samalla kertaa seurata usean eri koulun oppilaat. Vierailuun valmistautumisesta sovitaan etukäteen. Oppilaat voivat esimerkiksi haastatella kirjailijaa.

Lukukampanjat, hankkeet ja tapahtumat

Kirjastolla ja kouluilla voi olla erilaisia yhteisiä lukukampanjoita ja hankkeita. Yhteiset kampanjat, hankkeet ja teemapäivät voivat olla valtakunnallisia, kunnallisia tai paikallisia. Niistä tiedotetaan erikseen.

Työpajat

Kirjasto ja koulu voivat suunnitella ja toteuttaa yhdessä erilaisia työpajoja esimerkiksi mediakasvatuksesta, sanataiteesta, sarjakuvasta ja digitaaloista.

Vierailut vanhempainiltoihin, henkilökunnan kokouksiin ym.

Kirjaston henkilökunta jalkautuu vanhempainiltoihin, opettajien Veso-päiviin ja muihin koulun tilaisuuksiin esimerkiksi kertomaan lukemisen tärkeydestä, kirjaston palveluista ja kullekin ikäryhmälle sopivasta kirjallisuudesta, uutuuksista ja muusta aineistosta. Esiintymisestä on sovittava hyvissä ajoin.

Toteutusehdotuksia luokat 0 - 2

Esiopetus

Kirjastoseikkailu

Seikkailussa tutustutaan kirjallisuuteen, kirjastoon ja sen toimintaan leikinomaisesti ja toiminnallisesti sekä saadaan materiaalia kotiin vietäväksi, esimerkiksi kirjastokorttihakemus.

2. Luokka

Kirjavinkkaus

Ikä- ja osaamistasoon sopivaa luettavaa esitellään oppilaille joko kirjastossa tai koululuokassa.

Ohjattu kirjastokäynti

Käynnin aikana tutustutaan syvemmin kirjaston tarjontaan, hyllyjärjestyksen ja aineistoihin sekä jaetaan lukukokemuksia. Käynnin aikana myös opetellaan faktan ja fiktion eroja, aakkostamista, kirjan rakennetta sekä harjoitellaan kirjojen etsimistä ja käyttöä.

Some ja tunnetaidot -teematunti

Tunnin aikana opetellaan kirjallisuuslähtöisesti ja toiminnallisesti tunnetaitoja, somekäyttäytymistä ja sen vaikutuksia sekä opetellaan lähdekritiikin alkeita.

Toteutusehdotuksia luokat 3 - 6

Kirjailijavierailu

Lastenkirjailija vierailee kouluilla. Vierailu toteutetaan yhteistyössä koulujen ja mahdollisesti alueen muiden kirjastojen kanssa. Vierailuun valmistaudutaan koululla tutustumalla kirjailijan teoksiin sekä miettimällä kysymyksiä.

Tiedonhallinnan teematunti

Tunnin aikana opitaan verkkokirjaston käytön perusteet, päivitetään kirjastokorttiasiat sekä tutustutaan aineistoihin, tiloihin ja palveluihin.

Lukukokemuksen syventäminen, esim. kirjadraaman, pakopelin tai mysteerin keinoin

Luokassa luetaan sama teos (luokkasarjoja saatavilla) tai luokka jaetaan pienempiin osiin ja ryhmät tutustuvat samaan teokseen, josta tehdään yhdessä video, pienoisnäytelmä, digitarina tms.

Kirjojen valinnassa apuna on kirjaston kirjavinkkari. Mahdollisuuksien mukaan työpajat voidaan toteuttaa myös kirjastossa yhdessä kirjastohenkilöstön kanssa.

Kirjavinkkaus

Vinkataan ikä- ja osaamistasoon sopivaa aineistoa, tai oppilaat tekevät itse kirjavinkkauksia esim. kummiluokille. Tämä voi olla kaverikirjavinkkausta tai yhdessä tehtyjä vinkkausvideoita.

Mediakasvatuksen teematunti

Opetellaan vuorovaikutteisien menetelmien tiedonhallinnan taitoja, lähdekritiikkiä, ikärajoja ja kuvien käyttöä sekä nettikäyttäytymisen perusasioita.

Toteutusehdotuksia luokat 7 - 9

Tiedonhallinnan teematunti

Tunnin aikana kerrataan kirjastossa asioimisen ja toimimisen perusasioita ja esitellään e-aineistoa, kirjaston luokitusjärjestelmää sekä arvioidaan lähteiden luotettavuutta ja käyttökelpoisuutta. Tutustutaan myös erilaisiin tietokantoihin ja tiedonhaun tekniikoihin.

Kirjavinkkaus

Kirjavinkkaus integroidaan jonkin aineen opetukseen, esimerkiksi äidinkielen kaunokirjallisuuden genret opetukseen. Vinkkaus liittyy myös koulutehtävien tekemiseen.

Näyttelyn, projektin tai tapahtuman toteuttaminen

Oppilaat suunnittelevat ja toteuttavat toiminnan yhdessä kirjaston kanssa. Projekti toteutetaan yhteistyössä aineenopettajien kanssa.

Elämykselliset tuokiot

Media- ja kirjallisuuskasvatusta tehdään työpajan avulla, esim. sanataide, sarjakuva, vastamainos, mediakasvatuspakopeli.